

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Інститут філології

Кафедра слов'янської філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту філології _____ проф. Семенюк Г.Ф.

Укладач: д.філол.н., проф. Наєнко М.К.

ПРОГРАМА

для аспірантів

**РОМАНТИЗМ ЯК ХУДОЖНІЙ НАПРЯМ У СЛОВ'ЯНСЬКИХ
ЛІТЕРАТУРАХ**

(спеціальність 10.01.03 – література слов'янських народів)

Затверджено
на засіданні кафедри
слов'янської філології
протокол № 10
від « 22 » березня 2013 р.

Затверджено
Вченою Радою Інституту філології
Протокол № 8
«26» березня 2013 р.

ВСТУП

Дисципліна «**Романтизм як художній напрям у слов'янських літературах**» є спеціальним курсом для аспірантів, що розрахований на один семестр. Освоєння цієї дисципліни аспірантами кафедри слов'янської філології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка починається і закінчується в 1 семестрі. Обсяг становить 0, 5 кредита, 24 години аудиторних занять. З них 20 годин лекційних і 4 практично-залікових. Підсумковий контроль проводиться у формі усного заліку.

Мета і завдання навчальної дисципліни «**Романтизм як художній напрям у слов'янських літературах**» дати аспірантам-славістам систематизовані відомості про романтизм як художню систему і форми вияву його в різних слов'янських літературах; простежити еволюцію цього художнього напрямку з кінця XVIII-го до середини XIX століть, з'ясувати особливості розвитку творчих індивідуальностей письменників-романтиків; ознайомити з найвагомішими надбаннями болгарської, польської, російської, української хорватської, сербської, словацької, словенської, чеської літератур романтичного стильового напрямку. Історико-літературний матеріал буде тісно пов'язаний з питаннями теорії літератури і збагачений фактами культурного процесу (образотворчі мистецтва, театр, музика та ін.).

Предмет навчального спецкурсу «**Романтизм як художній напрям у слов'янських літературах**» включає процеси розвитку романтизму як стильового феномена, що по-різному виявлявся в кожній літературі, але мав єдину естетичну основу – зв'язок творчості з фольклорними надбаннями та історичним розвитком народів, особливості образної системи, в якій домінував метафоризм, гіперболізація в зображенні персонажів, ситуацій і явищ, ставлення до слова як до втілення божественних сил, підкреслене жадання ідеалу героями романтичних творів.

Вимоги до знань та вмінь.

Аспірант повинен знати: художні особливості романтичного способу творчості, головні віхи літературної діяльності найвідоміших слов'янських письменників періоду романтизму, проблеми зв'язків слов'янських літератур з романтичними літературами інших європейських народів.

Аспірант повинен уміти: пов'язувати теоретичні знання з історико-літературними фактами; використовувати сучасні методи літературознавчого аналізу як окремого романтичного твору, так і літературного процесу загалом; аналізувати прочитані художні твори у поєднанні з виявленням тенденцій розвитку літературного процесу загалом, висловлювати свої судження у зв'язках із теоретичним розумінням проблеми.

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності. Спецкурс «**Романтизм як художній напрям у слов'янських літературах**» становить важливий складник професійної підготовки фахівців-славістів аспірантського рівня, є поглибленою формою вивчення усіх спеціальних дисциплін з історії слов'янських літератур; сприятиме підготовці славіста вищої кваліфікації, знання якого з різних галузей славістики відповідали б сучасним вимогам, що стоять перед гуманітарними науками в Україні.

Система контролю знань. Засвоєння знань з навчального спецкурсу «Романтизм як художній напрям у слов'янських літературах» оцінюється у формі заліків, які виставляються за наслідками усної співбесіди за раніше підготовленими питаннями з дисципліни.

Заліки розраховуються за середньозваженим принципом.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Лекція 1 (2 год.): Предмет і завдання навчального спецкурсу «Романтизм як художній напрям у слов'янських літературах».

Історичний і теоретичний дискурс романтизму. Романтизм як художня категорія і система. Складові романтизму: тип творчості (напрямок), стиль, стильова тональність. Проблема змісту і форми в романтизмі. «Межі» романтизму у слов'янських літературах. Актуалізація проблеми.

Лекція 2 (2 години): Історичні етапи розвитку романтизму та зв'язок їх із слов'янським літературним процесом сучасності.

Фольклорні джерела романтичного типу мислення. Романтичні тональності і тенденції в античній літературі. Середньовічний романтизм: світло і тіні. Епоха ренесансу як феномен синкретизму в художньому мисленні. Риси романтичного типу художнього мислення в слов'янських літературах епохи бароко і класицизму.

Лекції 3-4 (4 години). Романтизм як художній напрям і стиль у слов'янських літературах кінця XVIII- першої половини XIX століть. Фольклорний романтизм, «байронічний» романтизм, «релігійний» романтизм; псевдотеорія про «прогресивний» і «реакційний» романтизми. «У слов'янських літературах не знайшли значного відгомону ні «оссіанізм», ні «поезія ночі і гробів» (цвинтарна поезія), ні буржуазний роман, ні «Руссоїзм»... ні усіякі там містико-релігійні течії, ні літературний рух німців «Буря і натиск», ані ідеї Гердера» (Д. Чижевський). Полемічність цієї думки.

Вершинні досягнення польських романтиків. Творчість А. Міцкевича (1798-1855), Ю. Словацького (1809-1849), З. Красінського (1812-1859). Особливості романтичного світосприймання героїв їхніх поем і драматичних творів («Пан Тадеуш», «Дзяди», «Іридйон», «Баландина», «Мазепа» та ін.). Історичні романи Г. Сенкевича як межова форма «романтизму-реалізму».

Лекції 5-6 (4 години). Український і російський романтизм. Ранній романтизм Т. Шевченка, В. Жуковського, О. Пушкіна, М. Гоголя, П. Куліша та ін. «Етнографічні» елементи в ранньому романтизмі. Пізня (зріла) романтика в поемах «Євгеній Онєгін» (О. Пушкін), «Великий льох», «Кавказ», «Гайдамаки», «Марія» (Т. Шевченко), «Мертві душі» (М. Гоголь), «Чорна рада» (П. Куліш). «Істинний романтизм» (О. Пушкін), «натуральна школа» (М. Гоголь), бідермаєр як перехідна форма художнього мислення від романтизму до реалізму (Т. Шевченко).

Лекції 7-8 (4 години). Чеський і словацький романтизм. Творчість К. Махи (1810-1836), К. Ербена (1811-1870), Божени Немцовой (1820-1862), Л. Штура (1815-1856), Янко Краля (1822-1876), А. Сладковича (1820-1872) та ін. Жанри

чеської і словацької поезії, романтична поема, перші зразки романтичної прози у чехів і словаків.

Лекція 9 (4 години). Південнослов'янський романтизм. Творчість П. Негоша (Сербія), П. Прерадовича (Хорватія), Ф. Прешерна (Словенія) та ін. Історична і релігійно-філософська проблематика в романтичних творах. Романтична лірика і епос у південнослов'янських літературах. Мова як романтична проблема. Лексичний фонд нормативної літературної мови. «Німа мова» як художній прийом романтиків.

Лекція 10 (2 години). Болгарський романтизм і романтика лужицьких сербів. Творчість лужицького поета Я. Смолера (1816-1884). Запізнілі форми болгарського романтизму, зв'язок їх із особливостями національно-визвольного руху в Болгарії. Поезія Х. Ботева, романістика І. Вазова, «Записки...» З. Стоянова та ін. Поема П. Славейкова «Кривав пісня».

Лекція 11 (2 години). Слов'янський романтизм і його відлуння в пізніших стильових системах.

Залік (2 години).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Наєнко М. К.** Романтичний епос... – К., 2000.
2. **Чижевський Д. І.** Порівняльна історія слов'янських літератур. – К., 2005.
3. **Литературные манифесты западноевропейских романтиков** (Вступна стаття А. Дмитриева). – М., 1980.
4. **Толмачёв В. М.** От романтизма к романтизму. – М., 1997.
5. **Літературознавча енциклопедія** (Автор-упорядник Ю. Ковалів). – К., 2007.